

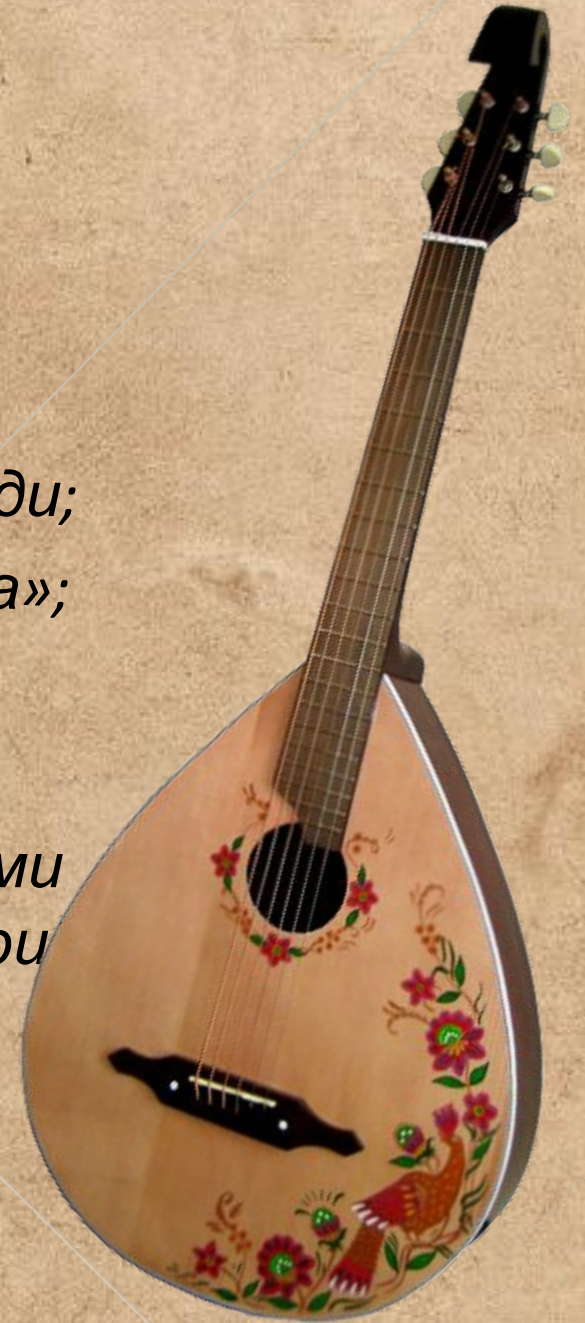
Проблема вибору у думі «Маруся Богуславка»

*Дележа Альбіна Ярославівна
вчитель української мови та літератури
гімназії № 290 м.Києва*

Восьмикласники!

Сьогодні на уроці ви:

- пригадаєте, що таке епос як рід літератури;
- пригадаєте, що таке дума, які її особливості та різновиди;
- прочитаєте та проаналізуєте думу «Маруся Богуславка»;
- розкриєте образи та проблематику думу;
- дослідите композицію твору
- висловите власні думки та враження від тексту думи «Маруся Богуславка», її значення для української культури

Пригадайте

Епос – це...

різновид літературного роду, що описує про події, які нібито відбувалися у минулому.

До жанрів епосу належать:

- міф
- легенда
- казка
- переказ
- притча
- оповідання
- повість
- новела

Дума – це...

епічний віршований твір героїчного або соціально-побутового змісту, який виконується речитативом у супроводі кобзи, бандури чи ліри.

Думи поділяються на:

- про боротьбу українського народу проти турецько-татарських загарбників та про турецьку неволю
- про боротьбу українського народу проти національного поневолення
- соціально-побутові

Маруся Богуславка

Одна із найтрагічніших сторінок нашої історії – набіги на українські землі татарських орд. Кримські й турецькі ринки були переповнені українськими бранцями. *«Уся Україна, - писав історик Михайло Грушевський, - саме повітря її наповнилося невольницьким плачем, який нині ще бринить і плаче ще у наших піснях».*

Хто ж така Маруся Богуславка, що народ увіковічнив її ім'я у своїх думках? Вважають, що образ Марусі Богуславки — головної героїні твору — це збірний образ, який не має конкретного історичного прототипу, хоча відомо, що іноді вродливі українські дівчата-полонянки займали видні місця при дворах турецьких вельмож, наприклад, дружина Сулеймана I Роксолана. Бували випадки, коли дівчата-полонянки потрапляли в гарем, ставали дружинами турецьких багатіїв, навіть мали від них дітей та до кінця життя в глибині їхньої свідомості жеврів патріотичний вогник і не забувалася провина перед рідною Батьківщиною.

Про долю як і постать самої Марусі Богуславки ми дізнаємося саме з тексту думи, яка була записана в першій половині 50-х років XIX ст. від кобзаря Ригоренка з села Краснокутськ. Відомо більше двадцяти п'яти варіантів цієї думи, вона багато разів досліджувалася та широко використовувалася в літературі. А Тарас Шевченко навіть передруквав її в своєму букварі

Роксолана — спершу наложниця, а потім — дружина Сулеймана I Пишного, султана Османської імперії. Мати султана Селіма II.

Маруся Богуславка

Чи була Маруся Богуславка насправді достеменно невідомо, проте її образ шанують й досі. Наприклад, у місті Богуславі у 1981 році на місці, де колись була Покровська церква і хата, в якій ніби Маруся народилася й жила, встановлено пам'ятник. На постаменті напис «Живи у думках та піснях Маруся Богуславка». То ж про що ця дума? Давайте прочитаємо та дізнаємось.

«Маруся Богуславка»

Гей, що на Чорному морі,
Та на тому білому камені,
Там стояла темниця кам'яная,
Гей, там стояла темниця кам'яная,
А в тій темниці пробувало
Сімсот бідних козаків,
А в неволі пробували
Та божого світу
І сонця праведного не забачали.
Гей, то дівка-бранка,
Маруся, попівна Богуславка,
А все добре дбає,
До кам'яної темниці прибуває,
Гей, до козаків словами промовляє:
«Козаки, ви, бідні невольники!
Чи ви знаєте,
Що в нашій землі
Та й день затепера?»
Гей, то козаки, бідні невольники,
А все зачували,
Та й до дівки-бранки,
Марусі, попівни Богуславки,

«Маруся Богуславка»

То дівка-бранка,
Маруся, попівна Богуславка,
А ще добре дбала,
Козакам сказала:
«Ей, козаки, ви, бідні невольники!
Не лайте мене,
Не закликайте мене!
Гей, як діждемо святого великодня,
То буде наш пан турецький
До мечеті од'їжджати,
То буде мені, дівці-бранці,
Марусі, попівні Богуславці,
Ключі на руки віддавати,—
Буду на руки приймати,
До кам'яної темниці прибувати.
Ой то буду до кам'яної темниці
Прибувати, отвирати,
Вас, бідних невольників,
А з кам'яної темниці випускати.
Гей, ви, козаки, ви, бідні невольники!
А ще добре дбайте,
В города християнськії утікайте,

«Маруся Богуславка»

Тема: відтворення часів боротьби українського народу з турками та тривалого перебування козаків у ворожому полоні, яким прагне допомогти Маруся Богуславка, звільнивши їх з неволі.

Ідея: засудження поневолення, страждань, яких зазнали українці під час нападу турків, віра у щасливе вільне життя; уславлення патріотизму

Жанр: народна дума невольницького циклу.

Композиція:

Заплачка: розповідь про те, як козаки перебували в ув'язненні у пана турецького

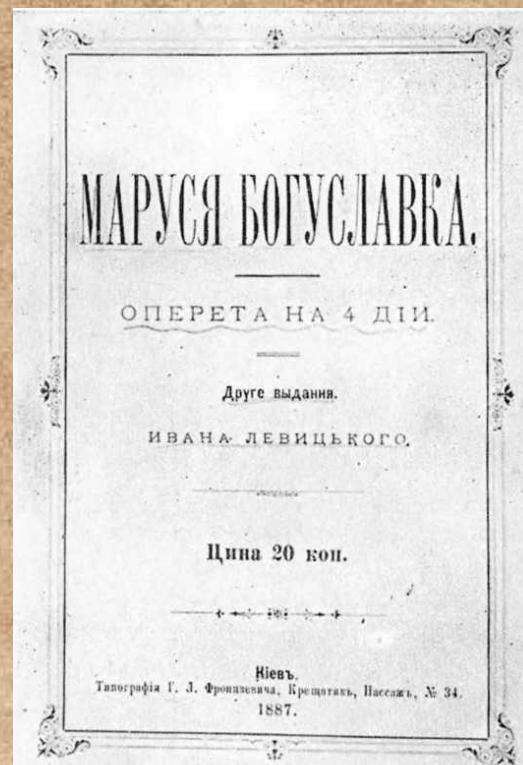
Власне дума: обіцяння Марусі звільнити козаків з неволі після від'їзду турецького пана до мечеті; визволення козаків із неволі; відмова героїні тікати на рідну землю

Славословіє: молитва за всіх невольників, прохання звернене до Бога, про їх щасливе повернення

Цікаво знати

Образ легендарної дівчини-бранки «Марусі, попівни Богуславки» не залишив байдужими митців слова, особливо другої половини XIX століття, він творчо інтерпретувався в різних жанрах художньої літератури, а згодом у музиці та кінематографії. Марусі Богуславці присвячені оповідання Сидора Воробкевича, поема «Маруся Богуславка» Пантелеймона Куліша, історична драма Івана Нечуя-Левицького, романи Івана Багряного та Миколи Тютюнника. Постать Богуславки фігурує й у творах Ліни Костенко, Івана Драча, Бориса

Сьогодні на уроці

я дізнався...

я пригадав..

я запам'ятовував...

мене вразило...

Домашнє завдання

Підготуватись до
контрольної роботи за темою
**«Усна народна
творчість»**

